

NORGES HØYESTERETT

Den 21. februar 2022 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Webster, Bergsjø og Thyness i

HR-2022-424-U, (sak nr. 22-016013STR-HRET), straffesak, anke over dom:

A (advokat Marius Wesenberg)

B (advokat Ragnhild Cathrine Torgersen)

mot

Påtalemyndigheten

truffet slik

B E S L U T N I N G :

- (1) Saken gjelder anker over lagmannsrettens dom i sak om to tilfeller av grovt ran.
- (2) Statsadvokatene i Hordaland og Sogn og Fjordane satte 19. mars 2020 A, født 00.00.1983, og B, født 00.00.1988, under tiltale for et grovt ran eller medvirkning til dette, jf. straffeloven 1902 § 268 andre ledd, jf. § 267 første ledd (post I), og et grovt ran eller medvirkning til dette, jf. straffeloven 2005 § 328 første ledd, jf. § 327, jf. § 15 (post II).
- (3) Under hovedforhandlingen i Bergen tingrett erklærte A delvis straffeskyld for tiltalens post I. B erklærte straffeskyld for tiltalens post I. Ingen av de to erkjente straffeskyld for post II.
- (4) Etter avsluttet hovedforhandling ble påtalemyndigheten kjent med nye bevis og ba om reassumering, som ble gjennomført 4. desember 2020.
- (5) Bergen tingrett avsa 11. desember 2020 dom med slik domsslutning når det gjelder straffekravene:

«B, født 00.00.1988, frifinnes for forholdet i tiltalen post II.

B, født 00.00.1988, dømmes for en overtredelse av straffeloven av 1902 § 268 annet ledd, jf. § 267 første ledd, til fengsel i 2 – to – år og 6 – seks – måneder.

Utholdt varetekt kommer til fradrag med 244 – tohundreogførtifire- dager.

A, f. 00.00.1983, dømmes for en overtredelse av straffeloven av 1902 § 268 annet ledd, jf. § 267 første ledd og en overtredelse av straffeloven av 2005

§ 328 første ledd, jf. § 327, jf. § 15, alt sammenholdt med straffeloven av 2005 § 79 bokstav a, til fengsel i 5 – fem – år og 4 – fire – måneder.

Utholdt varetekt kommer til fradrag med 563 – femhundreogsekstire – dager.»

- (6) Begge de tiltalte ble dømt til å betale erstatning og oppreisning til de to fornærmede.
- (7) Påtalemyndigheten anket over frifinnelsen av B for tiltalens post II, subsidiært over straffutmålingen for ham. A anket over bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet for post II, straffutmålingen og de sivile kravene. B anket over det sivile kravet knyttet til post II. Før ankeforhandlingen trakk A anken over skyldspørsmålet.
- (8) Bs bror, C, ble før ankeforhandlingen i lagmannsretten dømt for de samme to forholdene ved Hordaland tingretts dom 28. oktober 2021. Han erkjente straffeskyld, og dommen ble rettskraftig før lagmannsretten avsa dom i saken her.
- (9) Gulating lagmannsrett avsa 26. november 2021 dom med slik domsslutning for straffekravene:
- «1. B, f. 00.00.1988, dømmes, alt for overtredelse av straffeloven (2005) § 328 første ledd, jf. § 327, jf. straffeloven § 15 og det forholdet som er rettskraftig avgjort ved Bergen tingretts dom av 11. desember 2020 sammenholdt med straffeloven § 79 bokstav a til en straff av fengsel i 5 – fem – år og 8 – åtte – måneder.
- Varetektsfradraget utgjør 594 –femhundreogtittifire – dager, jf. straffeloven (2005) § 83.
2. As anke over straffutmålingen forkastes.
- Varetektsfradraget utgjør 913 – nihundreogtretten – dager, jf. straffeloven (2005) § 83.»
- (10) Lagmannsretten påla også B og A å betale erstatning og oppreisning til de to fornærmede.
- (11) B har anket til Høyesterett. Anken gjelder saksbehandlingen, subsidiært straffutmålingen. Det er i korte trekk gjort gjeldende at lagmannsrettens domsgrunner er mangelfulle både når det gjelder skyldspørsmålet og straffespørsmålet. B har fremhevet at to viktige bevis som tingretten har pekt på som grunnlag for frifinnelse, ikke er behandlet i lagmannsrettens dom. Under straffutmålingen er det anført at straffen er for streng, og at forholdet ikke kan sammenlignes med Rt-2012-283. Det er lagt ned prinsippal påstand om at lagmannsrettens dom med ankeforhandling oppheves, subsidiært at straffen nedsettes.
- (12) A har også anket til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen. Han har i korte trekk gjort gjeldende at grovheten i handlingene ikke kan sammenlignes med ranshandlingene i Rt-2012-283, at As tilståelse er tillagt for liten vekt, og at det burde vært lagt større vekt på lang saksbehandlingstid. A har lagt ned påstand om at anken tillates fremmet.
- (13) Påtalemyndigheten har gjort gjeldende at ankene må nektes fremmet. Når det gjelder anken fra A, har påtalemyndigheten fremhevet at Rt-2012-283 inneholder flere likhetstrekk med saken her som gjør den relevant for straffutmålingen. Tilståelsen og saksbehandlingstiden er tillagt tilstrekkelig vekt. Til anken fra B har påtalemyndigheten anført at det ikke foreligger

mangler ved lagmannsrettens begrunnelse. Under straffutmålingen er det vist til vurderingen for As vedkommende.

Ankeutvalgets syn på saken

Utvalgets kompetanse

- (14) B ble frifunnet for tiltalens post II i tingretten, men domfelt i lagmannsretten. Hans anke kan da bare nektes fremmet dersom ankeutvalget enstemmig finner det klart at anken ikke vil føre frem, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd tredje punktum.
- (15) For A kan samtykke til å fremme anken bare gis dersom den gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum.
- (16) Ankeutvalget kan oppheve lagmannsrettens dom uten ankeforhandling hvis utvalget enstemmig finner det klart at dommen helt eller delvis bør oppheves, jf. straffeprosessloven § 323 tredje ledd bokstav a.

Bs anke over saksbehandlingen

Kravet til domsgrunnene

- (17) Bs saksbehandlingsanke knytter seg til lagmannsrettens domsgrunner. Det er gjort gjeldende at lagmannsretten burde kommentert to bevis som inngår i tingrettens begrunnelse for frifinnelsen for tiltalens post II.
- (18) Etter straffeprosessloven § 40 fjerde ledd skal domsgrunnene i meddomsrettsaker inneholde «hovedpunktene i rettens bevisvurdering». I Rt-2011-1 avsnitt 11 uttaler førstvoterende følgende om innholdet i dette kravet:

«I dette ligger blant annet at det må fremgå hvorfor et bestemt bevisresultat legges til grunn, jf. Rt-2009-1439 avsnitt 28. I følge forarbeidene til straffeprosessloven tok man ikke sikte på en omfattende eller detaljert begrunnelse. Retten skal først og fremst redegjøre for de springende punkter ved bevisbedømmelsen, og kort angi hva som har vært avgjørende, jf. Ot.prp.nr.78 (1992–1993) side 77-78.»

- (19) B ble som nevnt frifunnet i tingretten for forholdet i tiltalens post II. I slike tilfeller følger det av HR-2018-2109-U avsnitt 12 med videre henvisninger at det må «gjøres nærmere rede for bevisvurderingen i tilknytning til de omstendighetene der lagmannsretten har konkludert annerledes enn tingretten».
- (20) Mangelfull begrunnelse medfører ikke uten videre opphevelse. I HR-2019-1233-U avsnitt 11 heter det:

«Den omstendighet at det ikke er gitt en tilstrekkelig begrunnelse for bevisvurderingen, vil sjelden være opphevelsesgrunn. For at en mangelfull begrunnelse av bevisvurderingen skal føre til opphevelse, må sentrale punkter i denne bli stående uforklart, se HR-2019-992-U avsnitt 13 med henvisning til tidligere høyesterettspraksis.»

Den manglende drøftelsen av mobildata

- (21) I anken er det for det første anført at lagmannsretten burde kommentert tingrettens vektlegging av teledata og baseinnslag – *mobildata*. Mobildataene viser mobilkontakt mellom B og broren C på tidspunktet for forholdet i tiltalens post I. Fordi lagmannsretten trakk inn forholdet i post I under sin bevisvurdering for post II, hevdes mobildataene å ha betydning for skyldspørsmålet under den sistnevnte posten. Videre er det gjort gjeldende at den manglende drøftelsen av mobildataene utgjør en feil som har betydning for straffutmålingen.

- (22) Utvalget ser først på domsgrunnene i drøftelsen av *skyldspørsmålet* under post II. Det er på det rene at lagmannsretten ikke har kommentert mobildataene uttrykkelig. Som ankende part fremhever, har lagmannsretten videre ved bevisvurderingen for post II trukket inn Bs rolle i forholdet i post I. I dommen uttaler lagmannsretten:

«Gjennom deltakelsen i ranet av D har B vist at han tidligere både var villig og kapabel til å medvirke til grovt ran. Det ranet B er dømt for mot D, begikk han dessuten på nøyaktig samme måte som ranet av E, og sammen med de to som nå er dømt også for dette ranet.»

- (23) Men dette er bare ett element i en bredere vurdering av skyldspørsmålet under post II. I den videre drøftelsen av Bs skyld har lagmannsretten uttalt dette:

«At nettopp disse tre har vært sammen om den kriminelle aktiviteten, herunder ranet av E, underbygges av at B i 2019 ble pågrepet av tysk politi i samme bil som de to andre, der A tok på seg skylden for det amfetaminet som ble funnet. Det er også påfallende at B brått forlot Norge sammen med C bare tre dager etter ranet av E.

At det ikke er funnet DNA eller andre biologiske spor etter B, utelukker ikke at han var med. Ranerne brukte hansker, finlandshetter og slike plastdresser under klærne som blant annet kriminalteknikerne bruker. Det skal dermed en del til for å legge igjen biologiske spor. Etterforskningen har ikke avdekket spor av at andre ukjente gjerningsmenn har deltatt, verken i forberedelsene eller i gjennomføringen. Det foreligger dermed klare indisier på at B deltok i ranet av E.

Indisiene styrkes av at domfelte A har forklart at B deltok i ranet av E. Selv om lagmannsretten tviler på at As forklaring er riktig på alle punkter, er det vanskelig å se hvilken plausibel motivasjon han skulle ha for å trekke B inn i ranet, hvis han ikke deltok. Hevnmotiv fra episoden i Tyskland som forsvarerne har pekt på, der A tok skylden for narkotikaen, er lite plausibelt. Det er også utsikten til lavere straff. Lagmannsrettens inntrykk er snarere at A frykter represalier mot seg selv og familien i Polen. Som lagmannsretten kommer tilbake til, er de åpenbare usannhetene i As forklaring dessuten knyttet til et påstått hendelsesforløp som ville frifunnet begge de medtiltalte.

B kan også knyttes til åstedet i det aktuelle tidsrommet, idet bilen hans passerte bompengeringen ved Løvstakktunellen i retning Bergen sentrum, klokken 19:37. Passeringstidspunktet er adekvat med at gjerningsmennene forlot E noe tidligere på X. Lagmannsretten fester ikke lit til at B skal ha lånt ut bilen til andre. B har ikke noen god forklaring på hvor han var på ranstidspunktet, og har heller ikke kunnet peke på hvem som konkret skal ha lånt bilen.»

- (24) Etter utvalgets syn har lagmannsretten her gitt en overbevisende forklaring på at B domfelles for forholdet i post II. Utvalget kan ikke se at mobildata fra tidspunktet for forholdet i post I kan rokke ved den begrunnelsen som lagmannsretten har gitt. Det kan være flere årsaker til at

de to mobiltelefonene har slått inn på forskjellige basestasjoner, og dette sier ikke nødvendigvis noe om Bs rolle i ranet i tiltalens post I. Sentrale punkter i lagmannsrettens bevisvurdering står ikke uforklart, og det hefter dermed ingen feil ved lagmannsrettens domsgrunner på dette punktet.

- (25) B har videre hevdet at den manglende drøftelsen av mobildata utgjør en feil ved domsgrunnene under *straffutmålingen*. Lagmannsretten har bygget på at B hadde en mer sentral rolle i ranet i post I enn det tingretten har lagt til grunn. Det hevdes at dette blir stående uforklart når mobildata ikke er drøftet.
- (26) Tingretten har kommet til at Bs rolle under ranet i post I «var begrenset til å transportere voldsmenn, vitende om at D skulle trues, slås og sparkes, for at han skulle gi fra seg verdier». Til sammenligning har lagmannsretten funnet bevist at også B «var inne i bilen ved ranet», og at han «deltok aktivt i gjennomføringen av ranet». Lagmannsretten har videre uttalt at ingen av de tre involverte kan sies å ha hatt «en betydelig mer fremtredende eller tilbaketrukket rolle i ransgjennomføringen enn de andre». Spørsmålet er om lagmannsrettens bevisvurdering knyttet til Bs rolle i ranet i post I blir stående uforklart når mobildata ikke er kommentert.
- (27) Etter utvalgets syn hefter det heller ikke på dette punktet mangler ved domsgrunnene. Lagmannsretten har for det første lagt vekt på at Bs DNA ble funnet i lasterommet i fornærmedes bil, der volden ble utøvd. I dommen er det videre gitt en utfyllende begrunnelse for at Bs forklaring om sin egen rolle ikke kunne legges til grunn. I tillegg har lagmannsretten funnet støtte i fornærmedes forklaring, selv om den etter lagmannsrettens syn ikke kan legges til grunn fullt ut. Etter ankeutvalgets syn blir det på denne bakgrunn ikke stående uforklart hvorfor lagmannsretten har funnet bevist at B deltok aktivt under ranet, og ikke bare transporterte de andre ranerne. Det hefter da heller ikke på dette punktet feil ved domsgrunnene.

Den manglende drøftelsen av internettsøk

- (28) Tingrettens flertall har i begrunnelsen for frifinnelsen for ranet i post II uttalt dette:
- «De søkene som er kommet fram på B sin mobil, kan stemme med at han på det tidspunktet var uvitende om E-saken. Han søkte på E. Han gjorde ikke noe tilsvarende søk i D-saken, hvor han visste hva som hadde skjedd. Det er en klar forskjell mellom innholdet i de søkene som B gjorde, og de hans bror C gjorde, etter at de ble kjent med at de ble etterforsket. Tiltalte synes å søke informasjon, broren var opptatt av straff og regler om utlevering.»
- (29) Lagmannsretten har ikke kommentert disse internettsøkene. I anken er det gjort gjeldende at søkene tyder på at B ikke hadde kjennskap til ranet i post II før hans bror F fortalte om det etter å ha blitt avhørt av politiet. Det hevdes at lagmannsretten her har oversett et viktig indisium for Bs uskyld under post II.
- (30) Ankeutvalget er ikke enig i at domsgrunnene er mangelfulle på dette punktet. Holdt opp mot de øvrige bevisene i saken fremstår disse internettsøkene som perifere. Det kan være ulike årsaker til disse søkene, og de gir ingen holdepunkter for hva B på det tidspunktet visste eller ikke visste om ranet i post II. Utvalget viser til det som allerede er sagt om begrunnelsen for domfellelsen.

- (31) Etter dette finner ankeutvalget det enstemmig klart at saksbehandlingsanken ikke kan føre frem. Anken forkastes på dette punktet.

Bs anke over straffutmålingen

- (32) B har også anket over straffutmålingen. Han har gjort gjeldende at lagmannsretten har tatt et for strengt utgangspunkt ved utmålingen.
- (33) Lagmannsretten har tatt utgangspunkt i Rt-2012-283, som gjaldt tre ran av eldre mennesker i deres egne hjem. I dommen la Høyesterett til grunn at den utøvde volden var usedvanlig brutal og unødvendig. Bare tilfældigheter hindret en dødelig utgang. Høyesterett fremhevet også at forbrytelsene fremsto godt planlagt og organisert, og at handlingene skapte engstelse blant eldre generelt. I avsnitt 31 uttaler førstvoterende:

«Det er derfor ikke tvil om at man her står overfor usedvanlig straffverdige handlinger, og at dette må reflekteres i straffenivået. Jeg kan på denne bakgrunn ikke se at det er feil når lagmannsretten har tatt som utgangspunkt at straffen for hver av ranene av de to enslige eldre i utgangspunktet ville være tre og et halvt år, og for ranet av ekteparet fire år og tre måneder.»

- (34) Ranene i saken her har også et betydelig voldsoverskudd og bærer preg av tortur. På samme måte som i 2012-avgjørelsen er videre organiseringselementet fremtredende ved at det ble gjort spaning på de to fornærmede. For fornærmede i tiltalens post II ble det også brukt GPS-sporer. Det er nok også ulikheter mellom de to sakene, blant annet når det gjelder gjennomføringen. Samlet sett er det likevel etter utvalgets syn mer som gjør sakene sammenlignbare, enn som skiller dem. At overtredelsene ikke har skjedd i de fornærmedes hjem, kan ikke være avgjørende. Bortføringselementet gjør også denne saken oppsiktsvekkende og skremmende. Begge de fornærmede har i tillegg fått betydelige traumer. Utvalget kan ikke se at det kan ha avgjørende betydning for utmålingen at det i Rt-2012-283 var tale om mobile vinningskriminelle.
- (35) Etter ankeutvalgets syn var det ikke feil av lagmannsretten å ta utgangspunkt i Rt-2012-283 ved utmålingen. En samlet straff for de to ranene på fengsel i fem år og åtte måneder fremstår ikke for strengt. Utvalget finner det enstemmig klart at heller ikke straffutmålingsanken fra B kan føre frem.
- (36) Anken fra B har videre ikke betydning utenfor den foreliggende sak, og det er heller ikke av andre grunner særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum. På denne bakgrunn tillates ikke anken fremmet.

As anke over straffutmålingen

- (37) A har anket over straffutmålingen. Anken kan bare tillates fremmet hvis den gjelder spørsmål som har betydning utenfor den foreliggende sak, eller det av andre grunner er særlig viktig å få saken prøvd i Høyesterett, jf. straffeprosessloven § 323 første ledd andre punktum. Under henvisning til det som allerede er sagt om straffutmålingen for B, finner ankeutvalget enstemmig at anken ikke bør tillates fremmet.

S L U T N I N G

Ankene tillates ikke fremmet.

Per Erik Bergsjø
(sign.)

Bergljot Webster
(sign.)

Erik Thyness
(sign.)